

2004 Yılıın Gözden Kaçan Bir Etkinliđi

Sennur SEZER

İki yıldır yurdumuzda medya diye adlandırılan çok satışlı renkli gazetelerin ve televizyon gruplarının "itina ile" uzak durup görmezden geldikleri kimi etkinlikler gerçekleştiriliyor, bildiriler yayımlanıyor. 30 Eylül 2003 tarihinde 30 aydının imzasıyla yayımlanan "*Demokratik Türkiye İçin Çağrı*" bu tür etkinliklerden biriydi. "*Çağrı*"yı, önemi bugün daha da belirginleşen bir paragrafının altını çizerek anımsayalım:

"Gerçekte, demokrasiyi yasalardaki kısmi düzeltmelerle elde edilecek bir statü olarak değil, bütün halk güçlerinin sahiplenip ilerlettiği toplumsal bir hayat biçimi olarak düşünmek önemli ve gereklidir."

"*Demokratik Türkiye için Çağrı*" bildirgesi, Türkiye'nin demokratikleşme yolunda yaşadığı sorunların temel yönlerinden biri olarak, halkın iradesinin ortaya çıkartılmasına olanak verecek bir zemin yaratma ihtiyacına dikkat çekiyordu. Bu aydın girişiminin üyeleri yazdıkları yazılar, yaptıkları konuşmalarla bildirgenin amacının "*Nasıl bir Türkiye istiyoruz?*" sorusuna demokrasi ihtiyacı içindeki bütün kesimlerin en katılımlı, en yaygın tartışmalarla vereceği yanıtın ortaya çıkartılması olduğunu belirtiyordu.

Çağrının ve aydın girişiminin amaçlarına başarıyla ulaştığı bütününü söyleyemezse de aykırı seslerin duyulması bakımından önemi göz ardı edilemez. 2004 yılında Çağrı'yı gerçekleştirenlerin bir bölümü daha sarp bir amaçla çıktılar kamuoyu önüne: Türkiye coğrafyasındaki halkları kültürel bakımdan birbirleriyle tanıştırmak.

Halkların kültürlerinin kitap sayfalarına geçmemiş, belleklerde unutulmaya bırakılmış ürünlerini çağa uygun bir biçimde dramatik canlandırmalarla, filme alışırla anımsatmak, yaşatmak temel amaçtı.

Bu girişim hem halkları birbirleriyle bir başka boyutta tanıştırmayı gerçekleştirmenin, hem de ayrılıkların ve benzerliklerin altını çizecek bir projenin adımlarını taşıyordu. Masalların Düşünü adını taşıyan bu projenin en önemli yanı bir avuç genç araştırmacı ve sanatçının Seyr-i Mesel adlı amatör tiyatrosuydu. Masalların Düşünü toplantılarına katılan ve bu projeyi destekleyeceklerini, katkıda bulunacaklarını bildirenlerin ilk listesi şöyle:

Metin Kahraman, Sennur Sezer, Adnan Özyalçınar, Aytekin G. Ataş, Nurten Demirbaş (Seyr-i Mesel)
Metin Turan (Seyr-i Mesel), Amed Gökçen, Erdal Çeviz (Seyr-i Mesel), Jülide Kaya, Murat Bayramođlu, Sevda Çetinkaya, Ebru Kızıl, Ziya Özışık, Ali Rıza Gündoğdu (araştırmacı), Bese Aslan (araştırmacı), Halil İncesu (ressam), Ayhan Tomok (ressam), Gönül Aslan, Sebahattin Çurmit, Taner Güven (ressam), Grup Nidal, İsmet Dođan (ressam), Sarkis Seropyan, Aris Nalçı, Özlem Çekmece, Yılmaz Şenol, İsmail A. Bucaklışı, Elmas Gözcük

Bu listenin elbet alçak gönüllü destekleyicileri de oldu.

Masalların Düşünü, adına yakışır bir coşkuyla Türkçe metinleri izleyicilere dağıtılan anadilde anlatılan masalların yanında müziğiyle, danslarıyla, kimi zaman dia gösterileriyle, programın sonunda yöresel yemekleriyle küçük bir tiyatroya gönülleriyle sıkışmış umulmaz kalabalıkların önüne çıktı. Çođu zaman adı programda yer almayan sanatçılar katıldı gösteriye. Örneđin Laz masallarının sonunda Birol Topalođlu bir küçük konser verdi, Çerkez masalını Kafkasların her halkının birbirinden farklı dansları izledi.

Hatay-Adana-Mersin civarında yaşayan Arap Alevilerinin (Nusayriler) türkülerini sunan Grup Nidal türkü sözlerini de açıkladı, türkülere yol açan olayları da. Bu arada adı pek duyulmamış yöresel içeceklerini de tanıttılar. Türkmen masalı için seçilen gecede en kapalı kültürlerden biri çıktı sahneye: Tahtacılar Masalların Düşünü gösterilerinin programındaki şiirsel sunuyu anımsatmak isterim:

“Birbirinden habersiz çiçekler gibi, aynı suyun yolunu gözleyen, aynı güneşin doğmasını bekleyen ama birbirinden habersiz çiçekler gibi halklar: Birbirinin dilinden, müziğinden, manisinden, efsanesinden habersiz...

Halkların kardeşliğinin izlerini sürmek, bir halkın varlığının nasıl diğerlerinin varlığıyla içiçe olduğunu göstermek, farklılıkların aynılığını sergilemek için yola düşecekse en iyi yol bütün bu halkların masallarının izlerini sürmektir diyerek...

Bin bir halkın bin bir masalıyla Anadolu’yu, onun bereketini, cömertliğini, zenginliğini anlatalım istedik...

Halkların kardeşliği ayaklanıp yürüsün diye...

Rengarenk sofralarında bir yer de size açıyor.”

Gerçekleştirilen gösterilerin ilk tarihleri, elimdeki programa göre şöyle:

12 Mayıs 2004: Kurmanci Masal (Maraş-Elbistan), Sunuş:Bese Aslan ,Masal Adı: Heyfâ Birê (Kardeş İntikamı), Kaynak kişi: İbrahim Gül (Ape İrbam), Anlatıcı: Nurten Demirbaş (Seyr-i Mesel Tiyatro Atölyesi), Müzik: Dengbej Salman Aslan ve Cebail Erkişi

14 Mayıs 2004: Ermeni Masalı, Sunuş: Sarkis Seropyan, Masal Adı: Ejder Parlayan Vahakn-Kral Arteşes ile Güzeller Güzeli Satenik,Anlatıcı: Sarkis Seropyan, Sinevizyon: Aris Nalçı ve Rupen Melkisetoglu, Müzik: Paktar Estukyan, Duduk: Şirak Şahrikyan

19 Mayıs 2004: Ezidilerde Yaradılış Efsanesi, Sunuş: Amed Gökçen, Anlatıcı: Amed Gökçen

28 Mayıs 2004: Çerkez Masalı, Sunuş: Yaşar Güven, Çizgi Film: Mitolojik Nart Efsanelerinden Savsırık’ın Doğumu ve Devlerden Ateşi Çalışı, Masal adı: Yoksul kadının tek oğlu, Anlatıcı: Çurtıt Sebahattin, Müzik: Şij Rahşan Erdoğan

29 Mayıs 2004: Arap Masalı (Hatay Yöresi), Sunuş: Özlem Çekmece, Masal adı: Ğuli,

Anlatıcı: Hasan Özgün, Müzik: Grup Nidal

2 Haziran 2004: Laz Masalı, Sunuş: İsmal A. Bucaklışı, Masal adı: Ağacın Gözyaşları,

Anlatıcı: İsmal A. Bucaklışı, Müzik: Tulum ve kemençe dinletisi

8 Haziran 2004: Türkmen Masalı, Kaynak: Kırtıköyü, Sunuş: Ali Rıza Gündoğdu,

Masal adı: Önüç ile Dev, Anlatıcı: Ali Rıza Gündoğdu

11 Haziran 2004: Zaza Masalı, Sunuş: Metin Kahraman, Masal adı: Sayê Moro (Şahmeran)

Anlatıcı: Alişan Önlü, Kaynak kişi: Mursaye Silemani (Dersim), Derleyen: Gülperi ve Mustafa Düzgün

Masalların Düşünü, bu programa sıkışıp kalmadı elbet. Munzur Festivali gibi festivallere bir bölümü olsun taşındı. Yalnızca Kırtıl Köyü’nün gün yüzü görmemiş söylenceleriyle, Dersim’in Şahmaran’ı bile kültür kayıtlarının “ezber”ini bozmalıydı. Ama ezberci resmi kültür coğrafyasını kabullenmeyenleri sarsan bu gösteriler sponsorlu kültür sanat dünyamızı etkilemedi. Oysa bu toplantılarda yapılan saptamalar belki ilk kez yöre dergileri dışına taşıyordu:

“Etkinliğin açılış konuşmasını yapan İsmail Bucaklışı; medya ve benzeri güç merkezlerinin kültürel dayatmalarını eleştirerek bu yüzden Laz dilinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade etti. Bölgenin coğrafi konumunun toplumsal yapı üzerindeki etkileri üzerine bilgiler veren İsmail Bucaklışı, özellikle Doğu Karadeniz’in engebeli coğrafyasının bu bölgede yarattığı otonom kültürlerle hayli zengin

bir hal aldığıının da altını çizdi. Bir süredir Karadeniz’de masal derleme çalışmaları yaptığını belirten Bucaklışı; bugüne kadar 300’e yakın masal derlediklerini söyledi.

Gecenin masal anlatıcısı ise Mustafa Dudulaşı’ydi. Dudulaşı, anlatım öncesi kısa bir konuşma yaparak Laz kültürü açısından masalların yeri hakkında bilgiler verdi. Konuşmasında sistemin kültürel hayata verdiği zararları da eleştiren Dudulaşı; Anadolu’nun ve onun kültürünün; durumun değişmesi için kilit rollere sahip olduğunu vurguladı. Dudulaşı şöyle konuştu; “Kan, para hırsı, kâr hırsı ile oluşan bu “medeniyet”i bu topraklardan değiştireceğiz. Bunu da kendi kültürel değerlerimize sahip çıkarak yapacağız.” Dudulaşı daha sonra Lazca olarak katılımcılara masal anlattı.” (31 Mayıs Evrensel)

Masalların Düğünü, hem “küreselleşme” tehlikesinin hem kültürel yozlaşmanın önlemi olarak önemli bir adımdı. Elbet arkası gelecek. Ne var ki, Demokratik Türkiye Girişiminin belirli bir tempoyu kazanamadığı da bir gerçek. Bu kazanamayışın en önemli nedeni, bir zamanlar Aziz Nesin’in Türkiye’deki bir grup aydınının durumunu tanımlayışındaki gerçeğin hâlâ sürmesinde “Biz Titanik’teki orkestraya benziyoruz, bir yandan enstrümanlarımızı çalmaya, bir yandan gemiye dolan suları boşaltmaya çalışıyoruz.”

Son dönemlerde orkestranın bir bölümü kovayla denizden su taşımaya belki de müziğimiz daha iyi duyulurdu...